

dankzij de intellectuelen, maar je kunt ook niet zonder ze.'

Marijn Kruk (1971) kan schrijven. Hij geeft met saillante details ('steevast gekleed in een mantelpakje van Chanel'), *tongue in cheek*, het intellectuele debat in Frankrijk weer. Hij alterneert moeiteloos tussen hedendaagse politiek, geschriften van Victor Hugo en de Meirevolutie van 1968. Hoewel vrijwel dezelfde onderwerpen Frankrijk en Nederland bezighouden, is het verschil tussen de twee landen groot. De Franse intellectuelen schelden niet alleen poëtischer en scherper, ze kennen hun klassiekers en vertrekken vanuit andere principes dan gangbaar in Nederland. Het duidelijkst wordt dat in het immigratiedebat, wanneer Kruk de discussie over het hoofd-doekjesverbod behandelt. Hij begint bij de *laïcité*: de neutraliteit die de Franse staat in godsdienstzaken in acht dient te nemen. Het is een van de grondbeginselen van de Franse Republiek. Kruk legt compact uit, maar met behoud van literaire stijl, hoe de erkenning van geloofsvrijheid in 1905 gestalte kreeg, in welke opzichten de *laïcité* verschilt van secularisatie ('het is de politiek die de plaats bepaalt die religie in de publieke ruimte mag innemen'), hoe deze grens in de strijd met de katholieke kerk is ontstaan en op welke manier de islam in haar botsingen met de *laïcité* daarmee verschilt en overeenkomt. Pas dan gaat hij naar huidige uitspraken van de *intello's* over het hoofd-doekjesverbod op scholen. Een enkele keer worden de debatten een wel erg zelfrefereentieel Franse aangelegenheid. Zo onderzoekt Kruk de betekenis van mei 1968 voor de hedendaagse revolutionaire inborst van de Fransen. Maar in onderwerpen die ook voor Nederland herkenbaar zijn - het integratievraagstuk - slaagt Kruk er in voer voor bezinning op het Nederlandse debat mee te geven. Levert het iets op, die belangrijke plaats van intellectuelen in het publieke debat? Als we kijken naar integratie en economie in Frankrijk, heeft de intellectuele inmenging niet tot wonderoplossingen geleid. Frankrijk kampt evengoed met problemen als wij. Waar zijn die intellectuelen dan goed voor? In ieder geval voor een rijkere, consequentere en virtuoze manier van discussiëren. Zou het geen

verademing zijn als denkers als Bernard-Henri Lévy de Nederlandse nieuwsshow's zouden domineren in plaats van Geer en Goor die slechts over de perikelen van de Toppers kunnen uitwijden?

Dr. Willemijn Dicke, Technische Universiteit Delft

P. Grimm, E. van Loo & R. de Winter (red.), *Vliegervelden in oorlogstijd. Nederlandse vliegervelden tijdens bezetting en bevrijding 1940-1945*, Amsterdam: Boom 2009, ISBN 978 90 8506 823 5.

Van Flughafen tot Gefreite

Vrijwel van begin tot eind van de Duitse bezetting (1940-1945) was *General der Flieger* F. Christiansen de *Wehrmachtbefehlshaber in den Niederlanden*. En met reden. Je staat daar niet zo bij stil, maar de *Luftwaffe* was hier alomtegenwoordig, met niet alleen vliegervelden en vliegtuigen, maar ook met eigen luchtafweer (*Flak*), een eigen bouwbedrijf, een eigen hospitaalorganisatie en noem maar op. Nederland was, als *Luftgau Holland*, een belangrijke springplank voor zowel bombardementsvluchten op Engeland als voorste verdedigingslinie tegen geallieerde luchtaanvallen op Duitsland. Met Schiphol en Gilze-Rijen als Leithorste bedekte een dicht net van *Flughäfen* (Schiphol, Gilze-Rijen, Soesterberg, Leeuwarden) en *Flugplätze* (Teuge, Bergen, Venlo) ten slotte het land.

De *Luftwaffe* had kennelijk alles tevoren gepland. Vrijwel terstond na de capitulatie - en zelfs al daarvoor - gingen ze aan de slag met de bestaande militaire en burgerlijke vliegervelden, die hun voor een groot deel onbeschadigd in handen vielen. Ze breidden die aanzienlijk uit en legden ook veel nieuwe aan, zoals Volkel en Woensdrecht. Nederlandse aannemers en arbeiders stonden

ervoor in de rij: de *Luftwaffe* betaalde prima, ten laste van de Nederlandse schatkist. Voor vliegerveldbouw werd minstens 12.500 ha landbouwgrond onteigend. De afwikkeling van de schade duurde tot jaren na de bevrijding! Aan het boek *Vliegervelden in oorlogstijd*, waaraan ik deze weetjes ontleen, liggen meer dan twintig jaar voorbereiding ten grondslag. Sommige van de auteurs hebben de verschijning ervan niet meer mee gemaakt.

Al is er aan het slot ook aandacht voor de geallieerde luchtmacht en hun gebruik van Nederlandse vliegervelden, dit boek, formaat telefoongids, gaat in feite over de lotgevallen van de *Luftwaffe* in en boven Nederland en die hebben de auteurs minutieus uitgeplozen. De wordingsgeschiedenis, de inrichting en het gebruik van elk vliegerveld, de organisatie en talloze reorganisaties van *Geschwader* en *Jagdstaffel*, alle commandowisselingen en typen gevechtsvliegtuigen komen aan bod, plus logistiek, ziekenzorg, moreel en begraafplaatsen. De auteurs lijken zich met de *Luftwaffe* te vereenzelvigen. Met wellust bezigen zij Duitse termen, afkortingen en rangaanduidingen. Ze volgen - niet zonder meegevoel - de belevenissen van individuele *Oberstleutnants*, *Hauptmänner* en zelfs *Feldwebel* en *Gefreite*, inclusief waar die sliepen en wat ze te eten kregen. Wie niet al die details en cijfers tot zich wil nemen, kan zich vergapen aan honderden zwartwitfoto's van terreinen, materieel, mensen en *documents humains*.

Mr. Peter van Oosten de Boer, oud-hoofdredacteur van *Openbaar bestuur*